

En process för ungdomars jobb – eller en svår ungdomsprocess?

En utvärdering av ett ESF-finansierat projekt i Sundsvalls kommun.

Fokus på Framtiden

Sundsvall 2012-12-31
Håkan Edholm

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	1
Historik	1
Syfte med projektet	3
Målsättning	3
Tillgänglighet	4
Jämförbarhetsintegrering	4
SYFTE	5
att identifiera faktorer inom ramen för programmets metodmässiga ansatser som påverkar deltagarnas möjligheter till måloppfyllelse samt	5
att under projektiden fortlöpande bidra med kunskaper till aktörerna för möjligheter till justering och optimering av insatser	5
Frågeställningar	5
Avgränsningar	5
Metod 6	
Datainsamling	6
Analys 7	
Resultat	8
Insatser i Fpf-projektet	8
Enkäter	8
Verksamhetsenkäten	8
Ungdomarna, en bakgrundsbeskrivning	9
Förväntningar och uppfattning om projektet	9
Något om projektets resultat	10
Något om ungdomarnas uppfattningar av projektet	11
Intervjuer	12
Presentation av respondenter	12
Intervjuerna	12
Analys	16
Tolkad helhet	16
Tema 1: Att fördjupa sin teoretiska kunskap	16
Tema 2: Att utveckla sin sociala kompetens	17
Tema 3: Att förstå vikten av nätverk	17
Att fördjupa sin teoretiska kunskap	18
Att utveckla sin sociala kompetens	18
Att förstå vikten av nätverk	19
Slutsatser	19
Lärdomar för framtiden	21
Referenser	23
Bilaga 1: Intervjuguide	24

BAKGRUND

Den här rapporten är en redovisning av en lärande utvärdering av ett ESF-finansierat projekt som bedrivits inom Agera i Sundsvalls kommun. Rapportens intention är att ge en bild av vilka erfarenheter och upplevelser arbetslösa ungdomar har av att delta i ett projekt ytterst avsett att få deltagarna i någon form av sysselsättning.

För att sätta in studien i ett sammanhang kommer det att i bakgrunden beskrivas vilka förutsättningar som projektet utgått från och vilka tänkta insatser som skulle till.

Historik¹

De senaste 20 åren har ungdomar fått det allt svårare att få arbete och har ungdomarna dessutom bristfällig utbildning och begränsad arbetslivserfarenhet löper de stor risk att bli långtidsarbetslösa. Enligt Angelin löper en ungdom som står utanför arbetsmarknaden redan i 20 års ålder mellan sex och sju gånger så stor risk att stå utanför arbetslivet i framtiden mot en jämnårig som har arbete.²

Under de senaste åren har Sverige och världen dessutom gått igenom en global finanskris med ökad arbetslöshet inte minst bland ungdomar som följd. På lokal nivå visar statistik från arbetsförmedlingen i Sundsvall att arbetslösheten bland de unga i Sundsvalls kommun fortfarande stiger. I augusti 2010 var 1 984 unga människor mellan 18-24 år arbetslösa i Sundsvall, vilket är en ökning med 323 personer eller med 16 procent sedan motsvarande tid ifjol.

AGera³ genomförde en förstudie inför ansökan om projektmedel. Två av AGeras medarbetare arbetade under 2010 med att förankra det kommande projektet bland aktörerna på marknaden. Syftet med detta arbete har varit att göra en kartläggning av organisationernas intresse och möjligheter att bidra i projektet i form av exempelvis studiebesök samt även skapa kunskap och förståelse för eventuella hinder som föreligger för organisationer att ta emot ungdomar. Resultatet blev att samtliga besökta organisationer/arbetsplatser beslutade sig för att delta och bidra i projektet.

¹ Dokumentation i detta avsnitt hämtad företrädesvis från projektansökan

² Angelin, Anna, *Den dubbla vanmaktens logik*, Lunds Universitet 2009

³ AGera – arbetsgivarringen i Sundsvall är ett nätverk av ca 200 arbetsgivare, stora som små, som samverkar i arbetsmarknads- och sysselsättningsfrågor. Se www.agera.sundsvall.se

AGera har samtidigt också utvecklat en förmåga att genomföra kompetensanalyser på individ- och gruppnivå vilket också bidragit med kompetens till projektet Fokus på framtiden.

Utifrån den inledande inventeringen genomförde AGera en swotanalys och identifierade ett antal styrkor, svagheter, möjligheter och hot i genomförandeprojektet.

STYRKOR

Företagen var beredda att ta emot ungdomar på såväl praktik- som växthusplatser. Projektet var väl förankrat bland Ageras medlemsföretag. Projektet var även förankrat hos utbildningsaktörer som Mittuniversitetet och Vuxenutbildningen, för att skapa kontakter för de individer som behövde studera vidare. En representant från arbetsförmedlingen skulle vara aktiv i projektet vilket också skulle garantera att projektet erhöll många deltagare.

SVAGHETER

En del företag hade som krav att praktikanter skulle vara högskoleutbildade vilket kan försvåra för ungdomar med lägre utbildningsgrad att komma in på arbetsmarknaden. Inom offentlig sektor var det risk att man kunde få konkurrens av det statliga praktikprogrammet ”lyftet” vilket kunde medföra att en del praktikplatser gick till detta program istället för till ”Fokus på framtiden”.

MÖJLIGHETER

Fler företag kommer att rekryteras successivt till projektet. Potential bedömdes också finnas genom att rekrytera företag till projektet via stora företag som är med i projektet. Genom att stora företag var med borde det ha bidragit till att även deras underleverantörer skulle kunna ingå. Ytterligare en möjlighet som projektet identifierade var tankar om att en konjunkturuppgång skulle kunna innebära att företagens efterfrågan på arbetskraft ökar och på så sätt ökar även efterfrågan på praktikanter.

HOT

Fortsatt lågkonjunktur med varsel skulle kunna innebära att företagen kan behöva dra ner på sina personalstyrkor. I samband med detta ökar svårigheten att ta in ungdomar på praktik.

Syfte med projektet

Tre syften formulerades slutligen i ansökan för projektet Fokus på Framtiden.

- Syftet är att personerna i målgruppen ska minska sitt utanförskap och öka makten över sitt eget liv genom självförsörjning, alternativt ökad grad av försörjning. Att målgruppen ska ges förutsättningar att utveckla sitt tankesätt och sitt förhållningssätt till sin egen kompetens i relation till samhälleliga behov, en ökad delaktighet i samhället, samt att skapa möjlighet att närma sig arbetsmarknaden och ökad påverkan på sina liv.
- Syftet är att projektets aktörer tillsammans ska finna och utforma nya arbetssätt och metoder som medverkar till att personer i målgruppen uppnår självförsörjning alternativt ökad grad av självförsörjning, samt att organisationerna drar fördel av att det finns relevant kompetens för verksamheternas aktuella och framtida behov i regionen. (som med dagens samhällsutveckling skulle innebära brist på efterfrågad kompetens och därmed ett hot mot organisationernas konkurrenskraft)
- Syftet är att projektet ska medverka till ökad samverkan och kunskapsöverföring mellan de aktörer och samverkanspartner som deltar i projektet.

Målsättning

Projektets målsättningar formulerades som att projektets deltagare efter avslutat projekt:

- Har erhållit en personlig utveckling riktad mot arbetsmarknadens behov.
- Upplever att de har erhållit fördjupade kunskaper vilket ska göra projektets deltagare mer anställningsbara.
- Har vidgat sitt kontaktnät mot arbetsmarknaden och erhållit fördjupade kunskaper i hur detta kan användas.
- 50 procent av projektets deltagare ska ha varit ute på minst ett studiebesök hos företag eller utbildningsanordnare
- Vidare ska efter avslutat projekt 300 arbetsplatser ha fått information om samt diskuterat vad "Föräldrarevolutionen" innebär och antagit den utmaning som detta innebär

I ansökan om projektmedel angavs att långsiktiga effekter skulle uppnås genom bla att arbetsmodellen etablerades och kunde fortsätta att användas efter projektiden. Även fråga om vem som ska fortsätta att "äga" och driva modellen bör belysas.

I ansökan framhålls även att projektet kan skapa en rad synergieffekter på samhällsnivå.

Tillgänglighet

Den tillsatta styrgruppen ska bidra med sin kompetens och erfarenhet kring tillgänglighet. Samlat skall detta ge en ökad förståelse och kunskap för att på bästa sätt skapa tillgänglighet för alla. Praktiskt för projektarbetarna innebär detta ett lyhört arbetssätt som löpande är öppet för alla synpunkter och förslag kring funktionsnedsättningar och dess behov anpassning. Eftersom projektet samarbetar med Arbetsförmedlingen kommer det att finnas tillgång till deras resurser vad gäller psykologer, arbetsterapeuter etc. med inriktningen funktionshinder. För ungdomar med koncentrationssvårigheter kan det ordnas mindre rum, där bland annat färre ungdomar kan delta för att minska på yttre stimulus.

Jämställdhetsintegrering

I Ansökan anges att projektet kommer att genomsyras av jämställdhetsperspektivet. Detta innebär bland annat menar man att jämställdhetsarbetet kommer att belysas på träffar med styrgruppen utifrån den SWOT-analys som tagits fram för projektet. Projektet kommer att verka för en ökad kunskap i ämnet hos såväl medarbetare som deltagare i projektet. Jämställdhetsintegreringen skulle också förverkligas via de jämställdhetsaktiviteter som planerade i projektet.

SWOT-analysen har visat att arbetsmarknaden i Sundsvalls kommun är segregerad. Kvinnor jobbar i hög grad i kvinnodominerade branscher som vård och omsorg medan vissa teknikbranscher nästan helt är mansdominerade. För att motverka att dessa strukturer ytterligare befästs så kommer projektet att uppmuntra deltagarna att exempelvis göra studiebesök på arbetsplatser inom otraditionella branscher. Detta innebär exempelvis att män gör studiebesök på en arbetsplats inom vården.

SYFTE

Syftet med föreliggande utvärdering är

att identifiera faktorer inom ramen för programmets metodmässiga ansatser som påverkar deltagarnas möjligheter till måluppfyllelse samt

att under projekttiden fortlöpande bidra med kunskaper till aktörerna för möjligheter till justering och optimering av insatser.

Frågeställningar

- Hur kan man bäst beskriva de sammanlagda resultaten av programmet?
- I vilken utsträckning bidrar de olika insatserna till resultaten?
- Vilka andra faktorer (utöver programmetoder, exvis deltagarnas personliga förutsättningar etc) påverkar resultaten?
- Vilka bedömningar kan göras av resultatens hållbarhet över tid?
- Har programmet särskilt iakttagit jämställdhetsperspektivet och har effekter av detta uppnåtts (Utgångspunkt är ESFs definition och processstöd)?
- Har programmet särskilt iakttagit tillgänglighetsperspektivet och har effekter av detta uppnåtts (Utgångspunkt är ESFs definition och processstöd)?
- Vilka hinder och möjligheter inom projektorganisationen kan identifieras i förhållande till uppnådda resultat?
- Kan programmet, dess resultat och erfarenheter, bidra till ökad förståelse och nytta i den offentliga debatten?

Avgränsningar

Utvärderingen pågår under en kort tidsperiod varför slutsatser om mer långsiktigt hållbara resultat måste göras med försiktighet. Den korta tidsperioden för utvärderingsarbetet inverkar givetvis också negativt på möjligheterna att under projektperioden skapa lärande i önskvärd utsträckning.

Metod

Den här utvärderingen har delvis en kvantitativ inriktning men i huvudsak en kvalitativ ansats som utgår från det hermeneutiska synsättet. Studiens kvantitativa delar är en bearbetning och analys av en verksamhetsbaserad enkät som bearbetats systematiskt med statistisk programvara och som redovisas på relativt basal nivå.

Den kvalitativa delen i denna studie utgår från intervjuer och deltagande observationer. Materialet från intervjuerna är nedskrivet och tolkat utifrån den hermeneutiska spiralens princip. Denna går ut på att förståelsen ökar när delar av, exempelvis ett intervjumaterial, sätts i relation till helheten. Att man på detta sätt pendlar mellan del och helhet är den hermeneutiska spiralen.⁴ Hermeneutiken blir egentligen dubbelt relevant för intervjuforskning, dels genom att kasta ljus över den dialog som skapar de intervjutexter som ska tolkas och dels genom att klarlägga processen där dessa texter tolkas. Detta kan också uppfattas som en dialog, ett slags samtal med texten.⁵

Datainsamling

Datainsamlingen har genomförts dels genom verksamhetsenkäten, dels genom halvstrukturerade kvalitativa intervjuer och deltagande observationer samt en kontinuerlig dialog med olika aktörer.⁶ Anledningen till valet av metoder är när det gäller analys av projektets resultat, utvärderingens explorativa ansats och syftets utformning.

I intervjuerna har respondenterna uppmuntrats att så detaljerat som möjligt fritt berätta utifrån de ämnesområden som tas upp och har också i viss mån tillåtit att själva påverka vad som kommer upp under intervjuerna, men intentionen har varit att intervjuaren ska försöka få samtalen att kretsa runt de ämnen som är relevanta för utvärderingens syfte och frågeställningar. En guide har legat till grund för intervjuerna, där fem områden för diskussionerna tas upp. Intervjuerna har genomförts dels på respondenternas arbetsplatser eller i anknytning till dessa, dels genom telefonsamtal.

⁴Svensson, Per-Gunnar och Bengt Starrin (red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik* (Lund: Studentlitteratur, 1996), 189.

⁵Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Lund: Studentlitteratur, 1997), 49.

⁶Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 117 ff.

Analys

Intervjutexten har analyserats genom innehållsanalys, inspirerad av Patton, vilket innebär att materialet identifierats, kodats och kategoriserats.⁷ Det första momentet i analysen har varit att läsa igenom nedskrivna anteckningarna för att få en känsla och förståelse för intervjuerna och dess innehåll. Nästa steg har varit att påbörja en kodning av materialet genom att söka efter relevanta begrepp i intervjutexterna för att på så sätt dela in materialet i olika kategorier, eller nyckelområden. Detta har tillfört materialet struktur samt gett en bättre möjlighet till tolkning och analys av utsagorna.

Därefter går arbetet från den manifesta till den latent innehållsanalysen, där man omtolkar innehållet och försöker finna den bakomliggande meningen och innebörden i det sagda. Nyckelområdena omformas till fyra teman genom att dessa ”stigit fram” ur intervjumaterialet som relevanta. Det har sedan kopplats meningsbärande enheter (citater) till dessa teman, genomförts en omformulering av dessa till kondenserade meningar och utifrån detta formulerats underteman. Detta presenteras i fyra tabeller under rubriken tolkad helhet.

Det sista momentet i analysen har varit att genomföra en hermeneutisk tolkning av helheten samt att reflektera över resultaten utifrån det som analysen utmynnat i.⁸

---

⁷ Patton, M Q, *Qualitative evaluation and research methods* (London: SAGE, 2002), 452 ff.

⁸ Kvale, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 49 ff.

Resultat

Insatser i Fpf-projektet

Ungdomarna som kommer till projektet har anvisats plats genom arbetsförmedlingen. De får ett inledande samtal med någon ansvarig i projektet för kartläggning. Därefter kallas ungdomarna till en första genomgång av projektet tillsammans med andra ungdomar. Gruppernas storlek varierar mellan några få till 10-14 personer – beroende på hur många arbetsförmedlingen har skickat till de datum då gruppaktiviteten påbörjas.

Under ca två veckor vid ett antal tillfällen får ungdomarna i grupp genomgå en rad övningar av olika slag. Många syftar till att stärka självförtroendet och att öva olika moment inför exempelvis en anställningsintervju. Man får också träna på att höja sin sociala kompetens i många övningar som handlar om exempelvis samarbete.

När denna period närmar sig slutet kommer två projektarbetare in i gruppen och man börjar konkretisera önskemål om praktikplatser. De två medarbetarna har ett stort nätverk av arbetsgivare och relativt god tillgång till platser för praktik och eventuella arbeten. Man försöker att matcha ungdomarnas önskemål så gott det går.

Enkäter

Verksamhetsenkäten

Inom ramen för utvärderingen av projektet Fokus på framtiden har en kvantitativ analys av projektets verksamhetsstatistik genomförts. Projektledarna har tillsammans med de ungdomar som varit aktuella fyllt i ett formulär med avseende på

- Ungdomarnas bakgrund
- Kompetens och erfarenhet
- Förväntningar
- Uppfattningar om projektet
- Utfall

Nedan följer en sammanställning av formuläret och en enklare analys. Värt att notera är att de data som ligger till grund för detta avsnitt är hämtade ur verksamhetsenkäten – en enkät som är konstruerad av projektmedarbetare. Ifyllandet har skett under varierande

omständigheter varför kvaliteten på data kan variera. Tolkning av resultaten bör därför göras med ovanstående i beaktande.

Ungdomarna, en bakgrundsbeskrivning

165 registrerade enkäter utgör underlaget i denna rapport. Uppskattningsvis har ca 250 ungdomar varit i projektet (tom mitten av oktober 2012) men alla har inte fyllt i enkäten. Ingen bortfallsanalys har gjorts däremot gör projektledarna bedömningen att det föreligger ingen noterbar skillnad mellan de ungdomar som gjort formuläret i förhållande till de som inte fyllt i.

Av de 165 ungdomarna är 68 killar och 97 tjejer med en medelålder på ca 21 år. Yngsta deltagarna var 19 år och äldst 26 år. 80% av ungdomarna har föräldrar med svensk härkomst.

Majoriteten av ungdomarna, ca 83% har slutbetyg från gymnasieskolan eller högre. Hälften har tidigare erfarenheter från arbete men mestadels enbart tillfälliga jobb. Drygt 30% har deltagit i andra arbetsmarknadsåtgärder. 65% har körkort. 70% har varit i projektet 8 veckor eller längre.

Förväntningar och uppfattning om projektet

30% av ungdomarna förväntar sig att få ett arbete efter sitt deltagande i projektet. Det är endast en mindre andel som inte förväntar sig något särskilt efter deltagandet.

Ungdomarna har fått ta ställning till ett antal påståenden om deras deltagande i projektet och i följande tabell redovisas deras uppfattningar om Fokus på Framtiden.

Av tabellen framgår att ungdomarna instämmer i att projektet ökat deras möjligheter till anställning, projektet är viktig för den personliga utvecklingen och man trivs bra. 2 av 3 ungdomar instämmer också i att man kan rekommendera Fokus på Framtiden till andra.

Tabell 1 Förväntningar av projektdeltagande

	Håller fullständi gt med	Håller med	Håller inte med	Håller absolut inte med	Vet ej
Projektet vidareutbildar mig	6%	39%	24%	3%	28%
Projektet tar mig ett steg vidare mot det jag drömmer om	7%	38%	26%	4%	25%
Genom att delta i projektet ökar jag mina möjligheter att bli anställd	17%	52%	16%	3%	12%
Projektet är viktigt för min personliga utveckling	15%	47%	21%	3%	13%
Jag tycker det borde finnas fler projekt av detta slag	31%	42%	7%	4%	16%
Jag trivs bra i projektet	34%	47%	10%	1%	8%
Projektet förstärker min självkänsla	11%	45%	22%	4%	18%
Jag rekommenderar projektet	29%	36%	13%	6%	17%

Något om projektets resultat

Efter avslutad tid i projektet visar det sig att endast ca var femte ungdom som deltagit åter befinner sig i en arbetslöshet. Drygt hälften av alla ungdomar har efter projektet fått ett heltidsarbete. 61 av ungdomarna hade fått sommarjobb och ingår i arbete hel- eller deltid i tabell 2.

Tabell 2 Sysselsättning efter projektdeltagande

		Kön	
		Kille	Tjej
		Andel i %	Andel i %
	Arbetslös	19%	22%
Arbete	Arbete heltid	53%	50%
	Arbete deltid	0%	0%
	Arbete timmar	22%	16%
	Utbildning/Studier	6%	12%

Vid en närmare analys så går det inte att bekräfta några skillnader beträffande resultaten för killar eller tjejer. Inter heller föreligger några skillnader i ålder, eller om man har körkort eller inte!

Däremot kan vi se skillnader i utfallet av projektet beroende på ungdomarnas tidigare erfarenheter. När det gäller utbildningsnivå kvarstår att ju lägre utbildning desto högre

andel arbetslösa efter projektet. Var tredje ungdom med enbart grundskola eller ej fullständig gymnasieutbildning fortblir arbetslös.

Av följande tabell framgår också att tidigare arbetslivserfarenhet har betydelse för utfallet av projektet. Nära 90% av ungdomarna som har tidigare erfarenheter går vidare efter projektet till någon form av arbete och en mindre andel till studier. Men observera att det är nära 50% av de som tidigare mestadels varit arbetslösa som efter projektet kommer i arbete!

Tabell 3 Sysselsättning efter projektdeltagande fördelad på tidigare erfarenhet

		Arbetslivserfarenhet			
		Jag har mestadels haft fast arbete	Jag har mestadels haft tillfälliga arbeten	Jag har mestadels deltagit i arbetsmarknads åtgärder	Jag har mestadels varit arbetslös
Arbete	Arbetslös	12%	14%	22%	25%
	Arbete heltid	69%	65%	39%	38%
	Arbete deltid	0%	0%	0%	0%
	Arbete timmar	12%	17%	33%	18%
	Utbildning/Studier	6%	5%	6%	20%

Något om ungdomarnas uppfattningar av projektet

Ungdomarna ger uttryck för att man generellt är relativt nöjd med projektet och det program man tar del av. Den övervägande positiva kritiken handlar om allt från bra bemötande till relevant innehåll och möjlighet till att få tillgång till ett omfattande kontaktnät. Här följer några korta kommentarer.

Bra med kontakten med andra ungdomar, få byta erfarenheter, information och stämningen på mötena gör att det känns ännu mer positivt.

Coacherna dom gjorde allt för att hjälpa till.

att det ger resultat, fick praktik och sommarjobb i 3 veckor

Projektet har varit bra, med mer fokus på möjligheter och långsiktig planering, positivt tänkande och bra möjligheter för utveckling genom tex. Praktikplatser.

Tacksam för jobbcoach och möjligheten till praktik då det har hjälpt mig att komma ett steg närmare gällande framtida arbeten och utbildningar. Personalen har varit mycket trevliga och tillmötesgående.

Intervjuer

Presentation av respondenter

18 Ungdomar har intervjuats. Hälften tjejer och hälften killar. I sin helhet uppvisar gruppen intervjuade samstämmighet med de bakgrundsdata som finns beskrivna i föregående avsnitt i avseende ålder, utbildning etc. Däremot är något färre av denna grupp intervjuade ungdomar i arbete vid intervjutillfället än vad som är fallet från verksamhetsdatat.

Intervjuerna

De intervjuade ungdomarna beskriver den generella uppfattningen av projektet som positiv. Några var i intervjuerna mycket positiva.

Det här var det bästa jag varit med om jag lärde mig jättemycket

Andra ungdomar gav däremot uttryck för att det varit ett tidsslöseri och tycker inte att de fått hjälp att få ett jobb. De hade uppfattat att deras deltagande skulle medföra att de skulle bli erbjudna ett arbete.

De lovade att jag skulle få jobb efter projektet.

Många beskriver att projektets medarbetare hade ett stort kontaktnät med företagare och hade lätt att hjälpa ungdomarna att dels få praktikplatser, ordna sommarjobb och i något fall även jobb med tillsvidareanställning.

Några upplever att projektets medarbetare varit mer engagerade än arbetsförmedlingens personal och mer hjälpsam. Medarbetarna beskrivs överlag som hjälpsam, hänsynstagande och tillmötesgående. Samtidigt tyckte några att det fanns många likheter med arbetsförmedlingen.

Det hände nåt positivt här, de var mer positiva än på Arbetsförmedlingen, här fanns ju massor med förslag om vad man skulle göra eller var man kunde vända sig och så...

Jag tyckte inte det gav så mycket, jag kände att det var likadant som på af eller i det andra projektet jag var med i förut

Många kan behöva hjälp med CV och de har kontakter

Fått tips på hur man ska komma in i arbetslivet

...de var hjälpsamma och kom med förslag på olika jobb och praktikplatser

Några ansåg att projektet inte gav dem så mycket eftersom de redan hade all kunskap om hur de ska söka arbete och hur de skriva ett attraktivt CV eller hur en anställningsintervju går till. Här påpekade dock någon att ” för dom som inte visste hur man gjorde” var det positivt att få lära sig.

Det var segt och hände inte så mycket. Jag tyckte det var slöseri med tiden och det var inte givande

det gav i alla fall inte mig så mycket som jag hoppats, jag fixade jobb själv efter ett tag

Det här var fjärde gången som någon skulle hjälpa mig skriva CV eller hur man söker jobb

Nåt man kan ta med sig i framtiden, kanske inte för mig men för andra,

En positiv sak som lyfts fram var att man kunde få lämna projektmedarbetarna som referens vilket upplevdes som positivt av de ungdomar som saknade sådana. Referensen kunde då enligt ungdomarna gå i god för att man skött sig, varit engagerad och kommit i tid till aktiviteter etc.

Flera av de intervjuade ungdomarna upplever att arbetet i grupperna varit bra och man har också uppskattat att få lära känna andra ungdomar. Man tycker vanligen att man fått komma till tals i gruppen och det har oftast varit en bra blandning av yngre och äldre och av killar och tjejer. Skälen till dessa upplevelser verkar emellertid lite olika.

Det är alltid roligt med nya vänner

Det är kul att få göra nåt när man är arbetslös

Jag tyckte grupparbetena var bra, det var lagom mycket träffar och bra tider

Jag var inte med på alla gruppmöten men de jag var med på var bra. Man lärde sig lite.

I intervjuerna har flera svårt att komma ihåg konkret vad som de olika gruppträffarna innehöll. De har fått göra olika uppgifter tillsammans som varit jobbrelaterat eller personlighets stärkande. De har fått vara ute på studiebesök på arbetsplatser.

Några beskriver i intervjuerna att de fått hjälp hur de ska skriva ett bättre CV. Några menar också att de fått hjälp med vad de ska tänka på i en arbetsintervju och hur. En övning bestod i, berättar några, att träna två och två på hur en arbetsintervju går till.

Vi fick liksom sätta oss mitt mot varandra typ... och så skulle den ena vara chef och den andra en som ska ha jobb liksom... det var kul men vi fick inte nån hjälp hur det egentligen skulle vara utan sen fick vi bara prata om det i gruppen...

En annan respondent berättar att de fick skapa ett eget "företag" och vad man ska tänka på som är viktigt då. Några beskriver också hur de gjort ett test för att se vilket yrke de skulle vara lämpad för. Två intervjuade berättade att man skulle börja grupparbetena med en teambuilding så att man skulle lära känna varandra bättre.

Det var ett ganska roligt sätt att lära känna varandra, men några var jättetysta, jag tror inte de gillade det

De pratade om att det här är en process, och det är viktigt, men jag förstod inte riktigt vad de vill med det, de sa typ process hela tiden ibland men för mig var det ungefär som ett grupparbete i skolan..

Några har påpekat att vissa övningar var svåra att förstå och att det ibland kändes lite "larvigt".

Det kändes som nå slags dagis, nästan som för vuxna att... att sitta och rita bilder, jag kände mig urfånig och det var larvigt.

Jag fattade ingenting, jag ville ha jobb snabbt men nu blev jag tvungen att sitta och hänga med de andra utan mening.

Av de intervjuade har många varit på praktik, men inte alla. Andledningarna till det är bla att några fick arbete redan medan de var i projektet eller i direkt anslutning till detta, vanligen sommarjobb. Någon uppger att man fått tacka nej till praktik eller inte erbjudits eftersom att de haft timanställning och då har den gått före praktikplats. Flera intervjuade ungdomar pratar också om att de varit på studiebesök.

Jag tyckte i alla fall att praktiken var bäst, här fick man chansen att prova jobba

Jag kommer ihåg att vi fick åka på studiebesök och det va rätt schysst, men det kunde varit fler såna

Det som var bra var att de hade stort kontaktnät och kunde lätt fixa praktikplats om man ville ha

I intervjuerna har ungdomarna fått beskriva om de upplevt några skillnader mellan tjejer och killar när det gäller deltagandet i projektet. Likaså om det förekommit diskussioner som handlat om tex kvinnliga respektive manliga yrken etc.

Ingen av de intervjuade talar om att de upplevt skillnader hos personalen i bemötandet av tjejer och killar i projektet. Alla de intervjuade har blivit bemött på samma sätt. Däremot verkar ingen riktigt minnas att man i grupperna haft något fokus på just manligt eller kvinnligt i arbetslivet.

De såg alla på samma sätt tycker jag, alla behandlades lika

Jag kommer inte riktigt ihåg, jag tror att vi tog upp nåt om kvinnoyrken nån gång

Det var ju nästan bara tjejer i gruppen så jag blev rätt tyst

Analys

Projektet Fokus på framtiden är ett försök avsett att genom en processinriktad arbetsform kompetensutveckla och förbereda ungdomar för att få ett arbete alternativt utbildning mot ett yrke. Projektet hade tom mitten av oktober mött ca 250 ungdomar.

Projektets aktiviteter har bestått av individuella samtal, processorienterade grupparbeten, praktik och studiebesök.

Utvärderingen kan konstatera att det finns ungdomar som är mycket nöjda med sitt deltagande och det de fått från projektet men där finns också ungdomar som anser att det varit slöseri med tid och inte upplevts som tillfredsställande.

Utvärderingen tar nu ett steg till i ett försök att skapa en helhet i analysen av alla utsagor och annan dokumentation.

Tolkad helhet

I takt med att den bakomliggande meningen och innebörden i detta intervju- och enkätmaterial fått möjlighet att ”stiga fram” har tre övergripande teman utkristalliserats sig som relevanta:

Tema 1: Att fördjupa sin teoretiska kunskap

Meningsbärande enheter	Omformat citat	Underteman
<i>Jag visste inte att det fanns så många olika jobb</i>	Onekligen får projektdeltagarna syn på ny kunskap som kan tyckas vara ganska okomplicerad	Grundläggande
<i>Jag tyckte i alla fall att praktiken var bäst, här fick man chansen att prova jobba</i>	Ungdomarna kommer i kontakt med kunskap även utifrån ett praktiskt perspektiv	Praktik
<i>Jag kommer ihåg att vi fick åka på studiebesök och det va rätt schysst, men det kunde varit fler såna</i>	Ungdomarna ges möjligheter till att se arbetslivet från olika perspektiv och arbetsgivare	Perspektiv
<i>Det här var fjärde gången som någon skulle hjälpa mig skriva CV eller hur man söker jobb</i>	Ungdomarna befinner sig på olika nivåer och med olika erfarenheter då de går in i projektet	Individuellt
<i>Jag kommer inte riktigt ihåg, jag tror att vi tog upp nåt om kvinnoyrken nån gång</i>	Kunskaper som kommunicerades i projektet nådde ibland inte fram till ungdomarna	Kunskapsnivå Pedagogik Mottagliga

Tema 2: Att utveckla sin sociala kompetens

Meningsbärande enheter	Omformat citat	Underteman
<i>Jag tyckte grupparbetena var bra, det var lagom mycket träffar och bra tider</i>	Den praktiska utformningen av projektets grupporienterade fas uppskattas av deltagarna	Struktur
<i>De pratade om att det här är en process, och det är viktigt, men jag förstod inte riktigt vad de vill med det, de sa typ process hela tiden ibland men för mig var det ungefär som ett grupparbete i skolan..</i>	Det är inte givet att man arbetar i process bara för att man påstår sig göra det	Process
<i>Jag fattade ingenting, jag ville ha jobb snabbt men nu blev jag tvungen att sitta och hänga med de andra utan mening</i>	Det är inte enkelt att förklara för ungdomar vad en processinriktad aktivitet egentligen innebär och det ställer stora krav på processledarens förmåga att få med alla i en grupp	Processledare
<i>Det kändes som nå slags dagis, nästan som för vuxna att... att sitta och rita bilder, jag kände mig urfånig och det var larvigt.</i>	För en del passar det inte att delta i ett processinriktat arbete	Anpassa Mognad

Tema 3: Att förstå vikten av nätverk

Meningsbärande enheter	Omformat citat	Underteman
<i>Det som var bra var att de hade stort kontaktnät och kunde lätt fixa praktikplats om man ville ha</i>	Kontaktnätet av alla arbetsgivare var positivt för ungdomarna	Kontakter
<i>Det hände nåt positivt här, de var mer positiva än på Arbetsförmedlingen</i>	Positiva projektarbetare skapar engagemang och får fram sitt budskap	Pedagogik
<i>...de var hjälpsamma och kom med förslag på olika jobb och praktikplatser</i>	Projektarbetarna lyssnade på ungdomarna och kunde på så sätt ge förslag på praktikplats som passade	Lyhörd
<i>De lovade att jag skulle få jobb efter projektet.</i>	Projektarbetarna lyckas inte tillräckligt väl med att förklara vilka förutsättningar som gäller för projektet och ungdomarna.	Tydlighet Information

Tabell 1-3: Analysmodell

Att fördjupa sin teoretiska kunskap

De deltagande ungdomarna i det här projektet förmedlas via en handläggare på arbetsförmedlingen. Ungdomarna som hänvisas har gemensamt en arbetslöshet men är i övrigt ingen homogen grupp avseende historik kring erfarenheter eller utbildning.

Det ställer stora krav på utförande och metod om man avser att arbeta med dessa ungdomar tillsammans i grupp. Av intervjuerna framgår klart att ungdomarna har olika uppfattningar om vad som egentligen har avhandlats vid dessa sammankomster. Några ungdomar redogör ganska väl i detalj för nya kunskaper de fått och att kunskaperna också inte bara är teoretiska utan även i praktiskt format. Man vidgar sina vyer och får perspektiv på arbetslivets teoretiska och praktiska inslag. I flera fall kan man tycka att de nya kunskaperna som ungdomarna redogör för i intervjuerna är ganska basala till sin karaktär, exempelvis vika slags yrken som finns.

Andra ungdomar är inte lika övertygade. Några har svårt att sätta ord eller minnas att projektet tillfört nya kunskaper medan några säger rakt ut att man absolut inte fått några nya lärdomar. Andra har varierande frånvaro från gruppträffarna eller lämnat projektet i förtid. Åter andra ungdomar menar att de kunskaper som levererades hade de sedan tidigare.

Att utveckla sin sociala kompetens

Flera övningar i grupperna handlar om vad jag skulle vilja kalla jagstärkande aktiviteter. Ungdomarna får öva exempelvis anställningsintervjuer eller liknande under praktiska former. Man får också ta reda på mer om sina starka respektive svaga sidor och hur man kan hantera dessa i olika situationer.

Strukturen för projektet innebär att ungdomarna samlas upp i grupper allteftersom arbetsförmedlingen skickar ungdomar till projektet. Det är sedan i dess grupper som arbetet sker. Av intervjuerna framgår att de flesta anser att deltagandet i projektet har varit enkelt då den yttre strukturen varit tilltalande med bra tider och lagom antal träffar.

När vi betraktar projektets inre struktur, dvs med fokus på lärandeprocessen eller hur den grupporienterade processen tas om hand och utvecklas är det däremot mer tveksamt till hur ungdomarna uppfattat och utvecklats av detta.

De ungdomar som kommer till projektet bär med sig mångskiftande erfarenheter och besitter olika grad av mognad. Det ställer i sin tur mycket höga krav på dels utformningen av ett program, dels på processledaren att se till så att alla är med i processen. Här lyckas projektet mindre väl då ungdomarna i intervjuerna delar erfarenheter av komplicerat språk, svårt att förstå innebörden i övningar och överhuvudtaget inte tycker sig få syn på sin egen vinning i form av personlig utveckling. Nu är detta inte ovanligt i processinriktat arbete då effekterna oftast inte syns omedelbart. Dock är flera av intervjuerna gjorda i ett tidsperspektiv som borde ha vittnat om ett litet annat resultat.

Att förstå vikten av nätverk

Utan tvekan framgår av intervjuerna att de stora flertalet ungdomar som fullföljt projektet upplever tillgången till det introducerade nätverket av arbetsgivare som den största vinsten. Det står också klart att de två projektarbetare som möter ungdomarna i den fas då man ska tilldelas praktik besitter en mycket stor förmåga att möta de allra flesta ungdomarna på ett mycket bra sätt. De är lyhörda och har en pedagogisk framtoning som passar målgruppen mycket bra. Det leder till en förtroendefull relation som bäddar för bra lösningar och lyckade matchningar ungdom-praktikplats. De besitter också ett stort nätverk av arbetsgivarkontakter vilket givetvis ökar deras möjligheter att tillgodose ungdomarnas önskemål.

Det som fungerat mindre väl är att flera ungdomar inte riktigt inledningsvis förstår vikten av tillgången till detta nätverk vilket också lett till att man lämnat projektet med mindre lyckat utfall.

Slutsatser

Hur kan man bäst beskriva de sammanlagda resultaten av programmet?

Sammanfattningsvis kan sägas att projektet som sådant skapar en del positiva effekter för några ungdomar. Följande faktorer ligger till grund för detta –

Ungdomarna får tillgång till

- att utveckla teoretisk kunskap om arbetslivet och dess förutsättningar
- att utveckla sin sociala kompetens
- kontaktytor mot arbetsgivare

Om man ska värdera vikten av projektets olika beståndsdelar är det utan tvekan så att tillgången till nätverket av arbetsgivare - som de två projektmedarbetarna som arbetar med praktiken – måste hållas främst. De blir som personer - inte funktioner - mycket viktiga för framgången och många arbetsgivare som används är i det här arbetet dessutom inte medlemmar i AGera.

De två förstnämnda "framgångsfaktorerna" är mer utifrån hur respektive ungdom själva har förmåga och mognad att, eller väljer att, ta del av möjligheterna. Jag bedömer tanken och iden som mycket bra men är tveksam till funktionen i processen - här räcker inte kompetensen riktigt hos projektledarna. Jag anser att man ytterligare behöver tillföra kompetens i processledning och därigenom lyfta metoden! Att arbeta i process innebär inte att man behöver komplicera språkbruk eller övningar. Det finns goda förutsättningar för detta då projektets yttre struktur bejakas av deltagarna – men för bättre resultat måste man förstå principen att en process är ett verktyg och inte ett mål!

Projektet har inte i någon nämnvärd utsträckning beaktat eller arbetat med jämställdhetsfrågor så som avses i projektansökan. Detsamma gäller också tillgänglighetsaspekten som inte i praktiken får något särskilt utrymme. Här skulle man mycket tydligare kunnat gå in i läroprocesser om könsroller och dess betydelse för arbetslivets villkor. Man skulle också behövt ta ställning till hur man skulle ha hanterat de ungdomar som man fick anvisade men som valde att inte delta i projektet.

Det finns emellertid ytterligare en faktor som är viktig att ta hänsyn till i sammanhanget och som återkommande varit - och alltjämt är en mycket stor oroshärd - arbetsförmedlingens "leverans" av ungdomar. Projektet som sådant har varit helt i händerna på arbetsförmedlingens och dess handläggares "goda vilja". Det finns många aktörer i branschen som vill komma åt ungdomarna och de pengar som följer med dem och här är det nog enbart avhängigt projektets initiativtagare och hennes insats som räddat projektet så här långt. Projektledarna har inte själva klarat att ha den

kommunikation som krävts för att marknadsföra och stabilisera projektet i detta avseende. Det som inledningsvis i ansökan identifierades som styrka blev en svaghet – arbetsförmedlingens representation i projektet.

Lärdomar för framtiden

Utan tvekan är detta ett projekt som för många ungdomar varit betydelsefullt. För dessa ungdomar nås en personlig utveckling med ökade teoretiska kunskaper. Men det gäller inte för alla ungdomar i projektet. Det är nog så att utfallet av arbetet som är tänkt i Fokus på Framtiden ytterligare kan förbättras om man därför beaktar några punkter.

En ide skulle kunna vara att ge akt på de ungdomar som kan passa det här projektets metodansats. Som utgångspunkt för tankearbetet kan vara att se den här typen av arbete ungefär som missbruksbehandling. Där har man sedan länge kunnat konstatera att det inte finns en behandling som passar alla missbrukare. Som det varit hittills har projektet tagit emot alla anvisade ungdomar och de är i sin utgångspunkt väldigt olika med skiftande bakgrund. I stället bör man, om man ska arbeta enligt nuvarande modell, vara mer noggrann med att ta emot ungdomar som kan passa programmets inre struktur.

En ytterligare lärdom är att projektet klart uppvisar känsligheten i relationer till andra aktörer – i det här fallet arbetsförmedlingen och inte minst nätverket av arbetsgivare som kopplas upp mot två personer! Om projektet ska övergå till en mer fast struktur i en reguljär organisation bör volymavtal om anvisning av ungdomar skapas – med för få ungdomar fungerar projektets metod sämre. För få deltagare i grupperna ger inte samma effekt av processen. Likaså måste med alla sannolikhet strukturen på nätverket av arbetsgivare stramas upp kanske med hjälp av avtalade praktikplatser etc. Sårbarheten med de två projektmedarbetarna som finns som personer och inte funktioner är uppenbar!

Sammanfattningsvis blir mina slutsatser att projektet nått viss framgång och att det i huvudsak beror på slitet från projektets initiativtagare att få leverans av ungdomar och att två aktörer med sina kontaktnät gett ungdomarna möjligheter att åtminstone söka jobb/praktik - dvs mer personberoende än funktions- eller programberoende. Således är det tveksamt om "modellen" med nuvarande besättning kan utvecklas eller kan utgöra underlag för långsiktigt hållbara effekter för ungdomar med arbetslöshetsproblematik.

Förklaringen går att finna, menar jag, i förvisso engagerad projektledning men med otillräckliga kunskaper i processinriktat arbete samt att man gapar över en för vid målgrupp utan att problematisera svårigheterna på individnivå. Med det sagt är det också svårt att i denna utvärdering tala om resultat av projektet i termer av ett långsiktigt hållbart lärande. Ansatsen med projektet som helhet kan vara en viktig komponent att föra fram i den offentliga debatten om arbetslöshet. Däremot finner jag det mer tveksamt om projektet kan bidra med någon ökad förståelse av hur ungdomsarbetslöshetens problematiska ansikte verkligen ser ut – även om det finns resurser behövs det en relativt väl avvägd kompetens och medvetande för att kunna nå resultat med alla ungdomar i en processinriktad aktivitet.

Referenser

- Hartman, Jan, *Vetenskapligt tänkande, från kunskapsteori till metodteori*, andra upplagan. Lund: Studentlitteratur, 2004.
- Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur, 1997.
- McGuire, J.W. *Constructing Social Psychology* Cambridge University Press, 1999
- Patton, M Q, *Qualitative Evaluation and Research Methods*. London: SAGE, 2002.
- Repstad, Pål, *Närhet och distans - Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*, tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur, 1999.
- Svensson, Per-Gunnar & Bengt Starrin (red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur, 1996.

Bilaga 1: Intervjuguide

